

Kontaktperson
Kulturmiljöenheten
Julia Cronqvist 010 – 224 15 10
julia.cronqvist@lansstyrelsen.se

Se sändlisata

Beslut om att upphäva byggnadsminnesförklaringen av Södra Björstorp, fastigheten Södra Björstorp 1:1, Tomelilla kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen upphäver beslut om byggnadsminnesförklaring av Södra Björstorps gård som fattats 1977-10-05, dnr 11.392-1685-77.

Villkor:

En dokumentation av kvarstående murar ska genomföras innan rivnings- eller återställningsarbeten påbörjas. Dokumentation ska innehålla en fotodokumentation och beskrivning av murarnas konstruktion och byggnadsmaterial.

Beslutet är taget i enlighet med 3 kap. 15 § kulturmiljölagen (1988:950), förkortad KML.

Skäl till Länsstyrelsens beslut

I och med den brand som skadat huvudbyggnaden på Södra Björstorp har samtliga invändiga delar brunnit upp, de yttre väggarna som ger planformen står dock kvar. Hela takkonstruktionen, innerväggar, bjälklag, fast inredning, fönsterbågar och karmar och ytskikt är borta. En väsentlig del av byggnadens autentiska och från uppförandetiden bevarade byggnadsmaterial har förlorats genom branden. Takkonstruktionen var dock uppförd på 1930-talet efter en tidigare brand.

Ett bevarande av murarna skulle innebära att Södra Björstorp kan kvarstå med sin utvändiga gestaltning, men dock med en till stora delar ursprunglig och välbevarad interiör som är helt borta. Genom branden har byggnaden förlorat en väsentlig del av dess så kallade dokumentvärden som sitter i de autentiska byggnadsmaterialen från uppförandetiden och som inte går att återskapa, inte ens genom högt ställda krav på antikvariskt utförande i val av byggnadsteknik och materialval.

Länstyrelsen bedömer att de högt ställda krav på kulturhistoriskt värde, i samtliga bemärkelser som ett byggnadsminnesskydd kräver, inte längre är gällande för huvudbyggnaden på Södra Björstorp. Länstyrelsen gör vidare bedömningen att kvarvarande byggnader, magasin och bränneri, inte i sig själva motiverar ett byggnadsminnesskydd eftersom de inte varit huvudmotivet till att gården byggnadsminnesförklarats 1977.

Länstyrelsen beslutar därmed om att upphäva byggnadsminnesskyddet.

Beskrivning av ärendet

Huvudbyggnaden tillhörande Södra Björstorps gård brann den nionde september 2018. Hela takkonstruktionen, bjälklag, fönstersnickerier, dörrar och samtliga interiörer har brunnit upp. De murade ytterväggarna i sten står kvar.

Länstyrelsen har träffat fastighetsägarna, försäkringsbolag och deras vid denna tidpunkt anlitate entreprenör Everöds ByggAB på ett möte på plats vid Södra Björstorp den 27:e september 2018. På mötet gick vi igenom de olika parternas roller och ansvar.

Efter mötet överlät Everöds Bygg AB åt Sweco att ta fram en utredning av murarnas tekniska status. Denna utredning blev klar den 23:e oktober 2018. Utredningen konstaterade i korthet att väggarna var totalförstörda, stenmaterialet hade krackelerat i skikt, stenblock släppt från fogarna och låg löst, genomgående sprickor hade uppstått.

Fastighetsägarna har efter denna utredning anlitat ytterligare entreprenörer för att undersöka murarna för att avgöra statusen.

Länstyrelsen har efter mötet gjort en bedömning av huvudbyggnadens kvarvarande kulturhistoriska värden, oberoende av i vilken omfattning ytterväggarna kan stå kvar och bevaras.

Byggnadsminnesförklaringen av Södra Björstorp

Byggnadsminnesförklaringen beslutades 3:e oktober 1977. I byggnadsminnet skyddas huvudbyggnadens exteriör, vidare skyddas invändigt stomme, äldre delar av fast inredning, sättnug i salen och dekorativ utsmyckning och planlösning.

I skyddet ingår även ett magasin och ett före detta bränneri, dessa byggnader har ett exteriört skydd. Ett skyddsområde tillhör byggnadsminnet och som ej ytterligare får bebyggas eller väsentligt förändras.

Södra Björstorps huvudbyggnad är uppförd 1775 av byggherren Mickael Malmström, hans son Otto Cristian Malmström utförde ritningarna. Gården gavs en åttkantig form och blev helt kringbyggd, förebilder ska ha hämtats från Fredensborgs- och Amalienborgs slott i Danmark. Fasaderna putsade i gult och bestod av gråstensmurar. Halva anläggningen utgjordes av ekonomibyggnad och den andra av bostadsdel. En uppmättningsritning från 1926 visar planlösning och rumsfunktioner, åtminstone från denna tid. I ekonomidelen fanns ko och häststall, fårhus, loge, vagnsport. I bostadsdelen fanns ett kök i vardera ände, kammare, dräng- och pigkammare, en sal, kontor, folkastuga, med flera rum. Planformen är unik för en gård av motsvarande storlek som Södra Björstorp.

Byggnadsminnesförklaring

En byggnad som bedöms ha synnerligen höga kulturhistoriska värden kan skyddas som byggnadsminne enligt Kulturmiljölagens tredje kapitel.

Genom bevarandet av byggnader från olika tider kan kunskap utvinnas både om byggnadsteknik och gestaltningsmässiga idéer från respektive tidsepok men också kunskap om samhällsstrukturer och organisation, levnadsförhållanden och kulturella uttryck. Det är dock den fysiska byggnaden som är utgångspunkt vid en byggnadsminnesförklaring och kraven på autenticitet i byggnadsmaterialen är hög när det kulturhistoriska värdet bedöms.

Tillämpliga bestämmelser

Ett upphävande av en byggnadsminnesförklaring regleras genom Kulturmiljölagens tredje kapitel § 15. Om bibehållandet av ett byggnadsminne medför hinder, olägenhet eller kostnad som inte står i rimligt förhållande till dess betydelse får länsstyrelsen jämka skyddsbestämmelserna eller häva byggnadsminnesförklaringen.

Enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd ska länsstyrelsen, om ett byggnadsminne upphör att vara byggnad, i första hand ta ställning till om byggnadsminnesförklaringen ska kvarstå och i andra hand om skyddsbestämmelserna bör jämkas.

Enligt Riksantikvarieämbetets handbok för byggnadsminnen ska länsstyrelsen ta ställning till om en återuppbyggnad är möjlig eller önskvärd ur kulturhistorisk synpunkt. En återuppbyggnad av enbart kulturhistoriska skäl bör endast komma ifråga i mycket speciella fall, om till exempel byggnaden anses vara oersättlig eller om vissa delar skadats som utgör en viktig del av en anläggning.

Övriga upplysningar

Länsstyrelsen anser att branden av Södra Björstorp innebär en stor förlust av en kulturhistoriskt värdefull gård. Länsstyrelsen vill därmed öppna upp för en dialog kring hur gårdens historia kan sammanfattas och dokumenteras. Bidrag från kulturmiljövårdsanslaget kan beviljas till denna dokumentation.

Ett bevarande av murarna i den grad som är möjligt och ekonomiskt rimligt och med utgångspunkt att säkra den tekniska hållfastheten, innebär att huvudbyggnaden på Södra Björstorp skulle kunna stå kvar. Länsstyrelsen anser att detta skulle vara av stort värde, även om Länsstyrelsen gjort bedömningen att byggnaden inte längre uppnår de högt ställda krav på kulturhistoriskt värde som gäller för ett byggnadsminnesskydd.

För information om hur Länsstyrelsen Skåne behandlar personuppgifter, se länk www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Malmö, se bilagan *Hur man överklagar till Förvaltningsrätten*.

De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Beslut i detta ärende har tagits av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även länsantikvarie Britta Roos deltagit och föredragande antikvarie Julia Cronqvist.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför underskrift.

Ola Melin

Bilaga

Hur man överklagar till Förvaltningsrätten

Sändlista

Anna Åström

Länsstyrelsen
Skåne

BESLUT

5(5)

2019-01-10

432-481-2019

Pål Sjöholm
Truls Sjöholm
Tuula Sjöholm

Kopia till

Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Tomelilla kommun
Riksantikvarieämbetet